

- посилення державної підтримки боротьби із шкідниками і хворобами рослин та тварин, впровадження надійних систем їх попередження;

- створення та вдосконалення елементів сучасної ринкової інфраструктури (оптових ринків, торгових домів, бірж, аукціонів, ярмарків) для реалізації сільськогосподарської продукції, стимулювання розвитку приватних підприємств у сфері агросервісу, переробки, збуту продукції та маркетингового обслуговування особистих селянських та фермерських господарств.

Висновок. Держана повинна створити такі ринкові умови, в яких можуть ефективно функціонувати підприємства всіх форм власності і господарювання, виступати регулюючим, спостережним і контролюючим органом, а також розробником стандартів господарської діяльності. Державна політика має не змінювати підприємницьку ініціативу, а навпаки, створювати умови для приватної інвестиційної активності й економічного піднесення, що досягається передусім завдяки широкому освоєнню перспективних технологій за принципами ринкової конкуренції. Саме держава допомагає формувати конкурентоспроможні господарські структури, які в змозі працювати і на внутрішньому, і на зовнішньому ринках, концентрувати ресурси на найбільш перспективних напрямках оновлення виробництва, стимулювати інноваційну діяльність.

Список використаної літератури

1. Галиця І. Державне регулювання в умовах ринкових відносин / І. Галиця // Економіка України. - 2002. - № 6. - С. 52-58.
2. Данилів Б.В. Необхідність державної підтримки сільськогосподарського виробництва та відродження тваринництва в Україні / Б.В. Данилів // Економіка АПК. - 2004. - №11. - С. 59-63.
3. Макаренко А.П. Важливі аспекти державної підтримки сільськогосподарських товаровиробників/ А.П. Макаренко // Бізнес-навігатор. - 2007. - № 2 (12). - С. 25-28.

УДК 338.436

ПРОБЛЕМИ РОЗПОДІЛУ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ ТА РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ

Семцов В.М., асистент

Вінницький національний технічний університет

The lacks of operating mechanism of allocation of state financial resources are investigational in the article, in particular smoothing grants. The conflict of interests is considered in public authorities. Influence of existent allocation of financial resources is analysed on development of rural territories. The use of contract approach is offered as one of methods of increase of financial resources in rural locality.

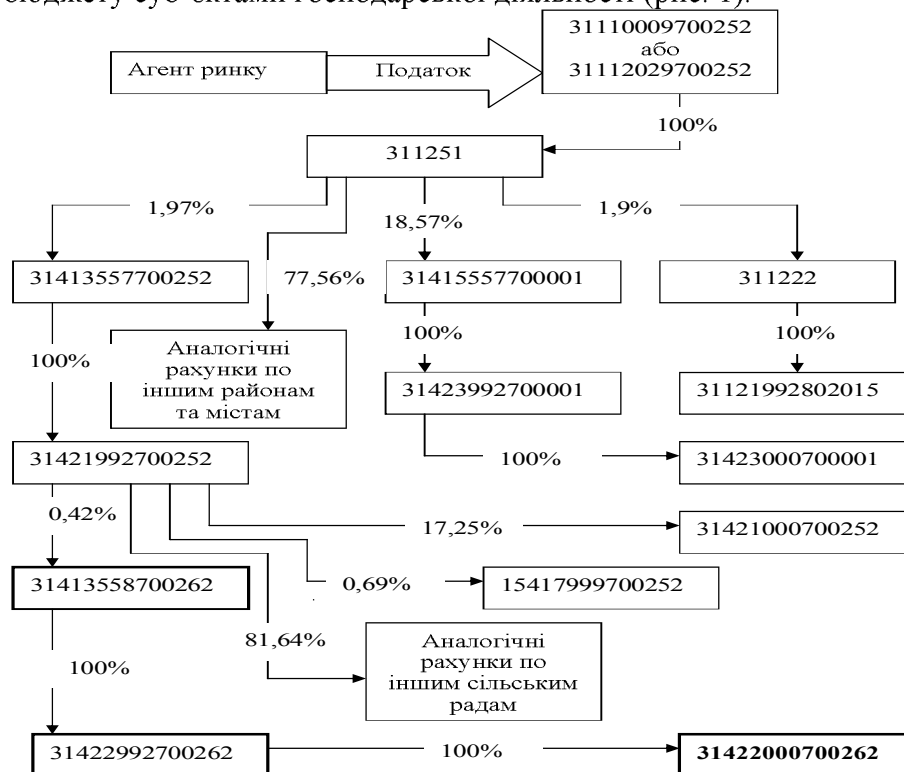
В статье исследовано недостатки действующего механизма распределения государственных финансовых ресурсов, в частности дотации выравнивания. Рассмотрен конфликт интересов в органах государственной власти. Проанализировано влияние существующего распределения финансовых ресурсов на развитие сельских территорий. Предложено использование контрактного подхода, как одного из способов увеличения финансовых ресурсов в сельской местности.

Вступ. Важливо відмітити, що нині необхідність забезпечення ефективного та стійкого функціонування вітчизняного аграрного сектору продиктовано життям. Разом з тим, політика державної влади з цього приводу, скоріше нагадує блукання у пошуках правильного шляху, аніж рух по чітко встановленому маршруту. На нашу думку, однією з основних причин загострення соціально-економічної ситуації в економіці є відсутність єдності в інтересах органах влади. Бажаємо ми цього або не бажаємо, а практика свідчить, що інтереси влади, досить часто, суперечать один одному. Представляється, що одним з найбільших конфліктів

інтересів між органами державної влади є розподіл фінансових ресурсів. Необхідно також відмітити, що як правило, дані конфлікти мають скриту форму, оскільки формально державна влада декларує єдність інтересів.

Постановка задачі. Виявити існуючі проблеми розподілу фінансових ресурсів держави, зокрема на прикладі дотації вирівнювання, а також проаналізувати вплив розподілу на розвиток сільських територій.

Результати. Для того, щоб переконатися в наявності конфлікту інтересів, а також у відсутності монолітності влади, варто проілюструвати, на прикладі с. Заболотне, Крижопільського району, Вінницької області, розподіл окремих, проте основних податків, що сплачуються до бюджету суб'єктами господарської діяльності (рис. 1).

Примітки: 31110009700252 – рахунок Крижопільського району, на який сплачується податок на прибуток; 31112029700252 – рахунок Крижопільського району, на який сплачується ПДВ; 311251 – "котловий" рахунок на якому акумулюються кошти загального фонду державного бюджету; 31415557700001 – обласний рахунок, на який здійснюється перерахування дотації вирівнювання; 311222 – котловий рахунок загального фонду Державного бюджету; 31413557700252 – рахунок Крижопільського району, на який здійснюється перерахування дотації вирівнювання; 31421992700252 – "котловий" рахунок Крижопільського району, на який акумулюються кошти загального фонду місцевого бюджету; 31423992700001 – обласний рахунок, на який акумулюються кошти загального фонду місцевого бюджету; 31121992802015 – рахунок на який перераховуються надходження до загального фонду державного бюджету (центральный рівень); 31423000700001 – обласний "котловий" рахунок на який акумулюється загальний фонд місцевого бюджету; 31421000700252 – рахунок, на який акумулюються кошти загального фонду місцевого бюджету Крижопільського району; 15417999700252 – рахунок на який відбувається повернення позички місцевих бюджетів; 31413558700262 – рахунок Заболотненської сільської ради, на який здійснюється перерахування дотації вирівнювання; 31422992700262 – рахунок, на який акумулюються кошти загального фонду місцевого бюджету Заболотненської сільської ради; 31422000700262 – основний "котловий" рахунок, на який здійснюється акумуляція коштів загального фонду місцевого бюджету Заболотненської сільської ради.

Рис. 1. Схема розподілу податку на прибуток приватних підприємств, ПДВ та ін. (на прикладі с. Заболотне, Крижопільського району, Вінницької області)

Джерело: власні дослідження.

Важливо відмітити, що частка ПДВ у загальному фонді державного бюджету становить 30 % від усіх податків та зборів, сума ж податку на прибуток становить відповідно 10 % від загальної кількості надходжень загального фонду державного бюджету по Вінницькій області (станом на 01.09.2010 р.).

Необхідно відмітити, що будь-яке підприємство яке здійснює діяльність на території сіл, селищ та їх об'єднань, сплачує податок на прибуток, податок на додану вартість (ПДВ) та ін. на рахунки районних бюджетів, які надалі акумулюються на "котловий" рахунок 311251 з якого в результаті відповідних перерахувань надається дотація вирівнювання.

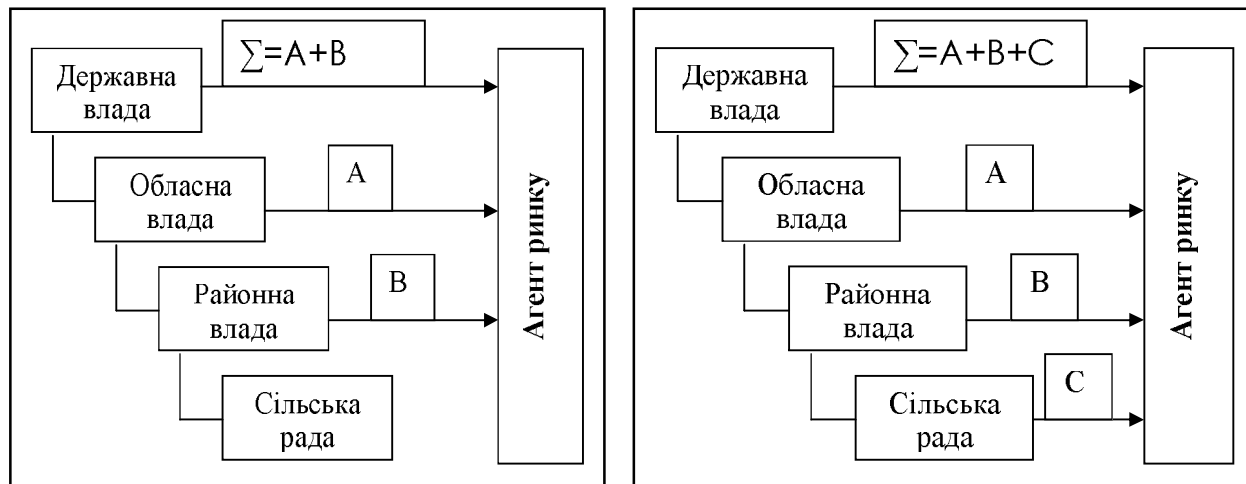
Відомо [1], що дотація вирівнювання – це міжбюджетний трансферт, що надається з метою вирівнювання доходної спроможності бюджету, який його отримує. На нашу думку, важливо загострити увагу на тому, що в Україні більшість адміністративно-територіальних одиниць є дотаційними, тож і наше село не є виключенням.

Діючий механізм отримання фінансової допомоги (у вигляді дотації вирівнювання, субвенцій та ін.) місцевим бюджетам не може, на нашу думку, вважатися ефективним; оскільки він, значною мірою, здатний сприяти проявам рентоорієнтованої поведінки окремими представниками державної влади. Тобто допомога може надаватися за принципом "свій" – "чужий" за непрозорими схемами, прикриваючись при цьому законними підставами.

Необхідно відмітити, що на даній схемі центральна державна влада отримує свій стабільний відсоток надходжень від податків, а тому, по великому рахунку, є пасивним учасником відносин, оскільки не приймає безпосередньої участі в координації діяльності підприємств щодо інтенсивності мобілізації коштів. Інша справа, обласна державна влада, яка має можливість в межах обласного бюджету сприяти або навпаки стримувати розвиток районів. Схожа ситуація може відбуватися і у районах, коли окремі представники державної влади району можуть в приватних інтересах лобіювати інтереси окремих сіл шляхом виділення фінансових ресурсів (як приклад, у вигляді дотація вирівнювання). Адже, як правило, у кожному регіоні є свої впливові владні групи з відповідними приватними інтересами. Таким чином, неважко побачити, що державна влада різних рівнів, запроваджуючи подібний механізм розподілу доходів між рівнями бюджетної системи, породжує "проблему безбілетника" [2], тобто явище коли загальними благами (ресурсами) користуються агенти (суб'єкти), які не приймають активної участі у їхньому формуванні.

Важливо відмітити, що актуальність проблеми ефективного розподілу дотації вирівнювання зростає, оскільки саме дана фінансова допомога формує основну частину доходів місцевих бюджетів. Так, якщо доходи загального фонду місцевого бюджету с. Заболотне, станом на 01.09.2010 р. становили 358254,91 грн., то дотація вирівнювання складала 156845,00 грн., або 43,8% надходжень загального фонду. Так, сільськогосподарське підприємство ЗАТ "ПК "Поділля" (філія "Заболотне"), яке здійснює господарювання у с. Заболотне, Крижопільського району, Вінницької області у липні 2010 р. здійснило сплату ПДВ на суму 600, 00 грн., в результаті розподілу коштів між рівнями бюджетної системи (див. рис. 1.) сільська рада отримує кошти на суму 0,05 грн., а тепер уявімо, що інше сільськогосподарське підприємство, скажімо ПП "Кряж" (СТОВ "Кряж і К"), яке здійснює діяльність у с. Соколівка, цього ж району, сплатило таку ж суму ПДВ. Неважко побачити, що результат був би той самий – сільська рада с. Заболотне отримала би 0,05 грн. у вигляді дотації. Як бачимо, ключовою проблемою в отриманні дотації вирівнювання є відсутність стимулювання органів місцевої влади (в даному випадку сільські ради) к формуванню фінансових ресурсів держави (рис. 2).

Принципово важливо відмітити, що владі центрального рівня, як правило, байдуже у якій адміністративно-територіальній одиниці знаходиться підприємство, адже на суми надходження ресурсів в масштабах держави, це не впливає (Варіант А). Зовсім інша позиція повинна існувати у обласної, районної та муніципальної влади, яка є вкрай зацікавлені в функціонуванні підприємств на підконтрольних територіях, оскільки останні забезпечують ресурсами місцеві бюджети (Варіант Б).

Варіант А (діючий механізм)

Варіант Б (необхідний механізм)

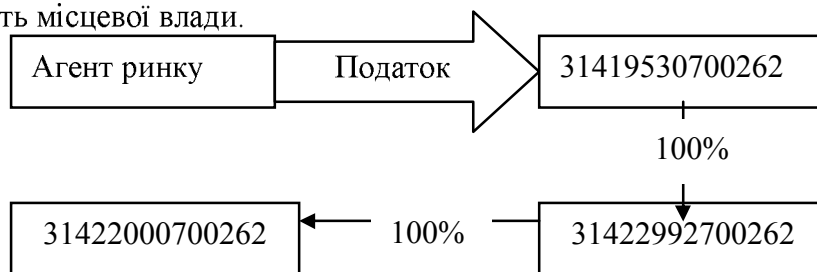
Примітка: $\Sigma=A+B+C$ – інтерес держави (агент ринку повинен не покидати кордони держави); А – інтереси обласної влади (агент ринку повинен знаходитися в межах області); В – інтереси районної влади (агент ринку повинен знаходитися в межах району); С – інтереси сільської ради (агент ринку не повинен покидати межі села).

Рис. 2. Моделі взаємодії влади та агентів ринку у вітчизняній економіці

Джерело: власні дослідження.

Таким чином, як це не парадоксально, але на сьогодні, найбільшою небезпекою для розвитку сільських територій є діючий механізм розподілу фінансових ресурсів, оскільки державна влада своєю поведінкою, досить часто, не орієнтує муніципальну владу (сільські ради) до пошуку механізмів додаткових бюджетних надходжень. Як приклад, варто більш детально розглянути, яким чином сільськогосподарські підприємства сплачують фіксований сільськогосподарський податок (ФСП) (рис. 3). Так ЗАТ "ПК "Поділля" (філія "Заболотне") за липень 2010 р. сплатило ФСП на суму 1436,96 грн., які в повному обсязі отримала Заболотненська сільська рада (доречно відмітити, що у січні – червні 2010 р. підприємство щомісячно сплачувало ФСП на суму 259,45 грн.).

Однак важливо відмітити, що найбільшим недоліком, на нашу думку, ФСП є те, що механізм сплати даного податку визначається центральною владою, а тому місцева влада не може впливати на обсяги даного виду податку. Таким чином, саме відсутність можливості реально впливати на діяльність сільськогосподарських підприємств і зумовлює у більшості випадків байдужість місцевої влади.

Примітки: 31419530700262 – рахунок Заболотненської сільської ради, на який сплачується ФСП; 31422992700262 – рахунок, на який акумулюються кошти загального фонду місцевого бюджету Заболотненської сільської ради; 31422000700262 – основний "котловий" рахунок, на який здійснюється акумуляція коштів загального фонду місцевого бюджету Заболотненської сільської ради.

Рис. 3. Схема сплати ФСП сільськогосподарськими підприємствами (на прикладі с. Заболотне, Крижопільського району, Вінницької області)

Джерело: власні дослідження.

Тож нині, спостерігається "дилема влади", так з одного боку держава створює пільгові умови господарювання для сільськогосподарських підприємств (запроваджуючи ФСП), а з іншого вона сприяє пришвидшенню руйнації інфраструктури сільських територій, оскільки розміри податків, визначені законодавством, не відповідають реаліям життя.

У зв'язку з цим постає питання: яким чином досягнути збільшення бюджетних надходжень (податків, зборів та ін.), з метою забезпечення стійкого соціально-економічного розвитку сільських територій?

Одним із перспективних шляхів отримання додаткових ресурсів може бути використання контрактного підходу. Необхідно в обов'язковому порядку зобов'язати сільськогосподарські підприємства заключити контракт з сільськими, селищними радами, на дозвіл ведення господарської діяльності на території громад. Де умови надання дозволу водночас відіграватимуть роль положень контракту. Дані заходи здатні ліквідувати безініціативність, байдужість, а іноді і змови муніципальної влади (сільських голів) з власниками або/та менеджментом сільськогосподарських підприємств. Цілком очевидним є те, що саме муніципальна влада здатна, без витрачання значної кількості ресурсів, здійснювати контроль за діяльністю суб'єктів господарювання.

Слід звернути увагу на те, що звичайні контракти обмежують можливості для прийняття рішень, саме тому, акцентуємо увагу на розробці та запровадженні реляційних стимулюючих контрактів. Безумовно ми визнаємо, що на практиці, не можливо врахувати інтереси усіх зацікавлених учасників, проте автор і не ставить такої задачі. На думку автора, першочерговим є врахування інтересів основних учасників, якими, як показав емпіричний аналіз, є державна, обласна, районна та місцева влада (як представник територіальної громади). Це обумовлено тим, що самі ці учасники отримують кошти в результаті сплати податків, зборів та інших платежів.

Висновки. Таким чином, проведений аналіз засвідчив наявність протиріч інтересів влади, що проявляється в механізмі розподілу державних фінансових ресурсів. Слід відмітити, що дані протиріччя особливо гостро проявляються саме в сільській місцевості, оскільки, як правило, саме сільськогосподарські підприємства є якщо не єдиним, то практично завжди, основними платниками на селі. Цілком очевидно, що сучасний механізм надання фінансової допомоги сільським радам (у вигляді дотації вирівнювання), породжує страх та залежність сільських голів від влади вищого рівня. Звідси важливо відмітити, що можливість фінансового покарання, а також відсутність можливості реально впливати на діяльність суб'єктів господарської діяльності, сприяє формуванню на селі безініціативного та підконтрольного місцевого самоврядування, яке готове будь-якої миті виконати вказівки влади вищого рівня. Переконані, що одним з ефективних способів вирішення існуючих фінансових проблем в сільській місцевості є запровадження контрактного підходу, який здатний не лише активізувати роботу сільських рад, а й забезпечити баланс інтересів між основними стейкхолдерами.

Список використаної літератури

1. Бюджетний кодекс України від 21.06.2001 № 2542-III [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua>.
2. Knight J. Institutions and Social Conflict. – New York: Cambridge University Press, 1992 – 252 p. – ISBN-10: 0521421896.